

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Богданова Жаннета Анатоліївна

УДК 657:338.48

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І КОНТРОЛЬ
ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2011

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі бухгалтерського обліку в Житомирському державному технологічному університеті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент,
Майданевич Петро Миколайович,
Південний філіал “Кримський
агротехнологічний університет” НУБПУ,
професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Шигун Марія Михайлівна,
Житомирський державний
технологічний університет,
завідувач кафедри політичної економії та міжнародної
економіки

кандидат економічних наук, доцент
Пожарицька Ірина Михайлівна,
Національна академія природоохоронного
і курортного будівництва,
завідувач кафедри обліку і аудиту

Захист відбудеться “28” вересня 2011 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “23” серпня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Замула

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Прогрес людства у ХХІ ст. неможливий без розвитку соціальної сфери, однією з важливих складових якої є туризм. Розвиток туристичної галузі сприяє збільшенню доходів бюджету, створенню нових робочих місць, стабілізації економіки країни в цілому.

За даними Державної служби туризму і курортів за 2010 р. Україну відвідало 21,1 млн. зарубіжних туристів, що на 381 тис. більше, ніж у 2009 р. Отриманий дохід від туристичної діяльності за 2010 р. становить близько 3,6 млрд. дол. За рівнем відвідування туристами Україна входить до першої десятки країн Європи. Разом з цим, кількість іноземних туристів за період з 2007 до 2010 р. має негативну динаміку через невідповідність якості туристичних послуг міжнародним стандартам. Така ситуація спричиняє зниження доходів туристичних підприємств та уповільнення розвитку туристичної інфраструктури.

Визначення основних напрямів підвищення якості обслуговування туристів і зниження вартості туристичного продукту неможливе без ефективного управління діяльністю туристичних підприємств, що вимагає відповідного інформаційного забезпечення. Такими чином, особливої уваги потребують питання удосконалення теорії, організації та методики бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання.

Велике значення і науково-практичну роль відіграють дослідження проблем бухгалтерського обліку діяльності туристичних підприємств, яким присвятили праці Н. Алпатова, Г.Н. Бургонова, А. Венська, О. Коваленко, Н.А. Каморджанова, А. Клименко, Г. Корнійчук, В. Кузнецов, Т.С. Осадча, Н.М. Петрова, І.М. Пожарицька, О. Поліновська, Н.Б. Рошко, Ю. Рудяк, О.В. Сметанко, М.М. Шигун. Дослідженням окремих питань організації бухгалтерського обліку туристичної діяльності займалися Н. Бочарова, В. Василенко, А. Дяченко, О. Кирієнко, А. Коваль, О. Коваленко, В. Кропивницький, Є. Старчук, Ю. Хоменко. Питання оподаткування туристичної діяльності у своїх працях піднімали І. Губіна, Т.П. Данканич, Т. Добродій, І. Єгорова, А. Меншиков, З. Омельницька, О. Павленко, Л. Пономаренко, О. Самарченко, Б. Свіржський, О. Федак, А. Хусід, С. Чекашкін, Г. Чернишова.

Зростання значення туризму для суспільства в цілому та конкретного індивіду, а також неповне використання інформаційних можливостей системи бухгалтерського обліку в управлінні туристичною діяльністю суб'єктів господарювання зумовлює необхідність перегляду проблемних питань теорії, організації та методики бухгалтерського обліку і контролю для забезпечення подальшого розвитку туристичної галузі України. Дослідження та вирішення потребують питання визначення суб'єктів туристичної діяльності, організація і методика бухгалтерського обліку і контролю діяльності туристичних агентів і туристичних операторів, калькулювання собівартості туристичного продукту та контроль за виконанням договірних зобов'язань.

Недосконалість бухгалтерського обліку та контролю туристичної діяльності перешкоджає формуванню достовірної інформації для ефективного управління

нею, а, отже, і розвитку галузі в цілому, що зумовлює актуальність теми дослідження, постановку мети і завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темою “Методологія моделювання національної системи бухгалтерського обліку в умовах трансформаційного економічного розвитку” (номер державної реєстрації 0109U001876). У межах наукової програми автором проведені дослідження, пов'язані з розробкою пропозицій з удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку туристичної діяльності суб'єктів господарювання.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання. Для досягнення мети в роботі поставлено такі **завдання**:

- розкрити зміст понять “туризм” і “туристична діяльність” з метою уточнення їх економічної сутності та окреслення кола суб'єктів з метою побудови методик бухгалтерського обліку і контролю для них;

- визначити вплив відмінностей між туристичним оператором і туристичним агентом на організацію та методику бухгалтерського обліку і контролю на таких підприємствах;

- проаналізувати існуючі методичні підходи до облікового відображення діяльності туристичного агента з метою розробки рекомендацій щодо його удосконалення;

- окреслити шляхи удосконалення методики бухгалтерського обліку діяльності туристичного оператора;

- порівняти основні положення нормативних документів, які регулюють процес формування собівартості туристичних послуг в різних країнах з метою запровадження національних нормативних актів;

- охарактеризувати методику контролю формування собівартості туристичного продукту з метою виявлення та вирішення проблемних питань;

- проаналізувати методику контролю реалізації туристичного продукту туристичним агентом з метою її удосконалення;

- провести критичний аналіз елементів організації внутрішнього контролю за укладанням договорів і виконанням договірних зобов'язань у сфері туризму.

Об'єктом дослідження є бухгалтерський облік і контроль туристичної діяльності суб'єктів господарювання як основи розвитку економіки України.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних та організаційно-методичних питань бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання.

Робоча гіпотеза ґрунтується на припущенні, що бухгалтерський облік і контроль дозволяють підвищити ефективність управління діяльністю туристичних підприємств через формування достовірної інформації.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнофілософські та загальнонаукові методи пізнання явищ і процесів.

Використання гносеологічного методу дозволило уточнити та поглибити зміст понять й категорій у сфері бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності. Методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод використовувалися для удосконалення класифікації витрат на створення туристичного продукту. Критичний аналіз забезпечив встановлення проблемних питань організації та методики бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності. Аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, ідеалізація та узагальнення як загальнологічні методи наукового пізнання застосовано для розвитку положень теорії, організації та методики бухгалтерському обліку і контролю туристичної діяльності. Порівняльно-правовий метод використано для дослідження законодавства у сфері регулювання туристичної діяльності суб'єктів господарювання та розвитку її бухгалтерського обліку.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань економічної теорії, бухгалтерського обліку, господарського контролю, офіційні статистичні матеріали, матеріали науково-практичних конференцій, довідково-інформаційні видання, інтернет-ресурси, методичні матеріали та рекомендації міністерств і відомств, нормативно-правові акти, що регулюють питання бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів. Основним науковим результатом дослідження є теоретичне обґрунтування та вирішення комплексу організаційно-методичних питань бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання. Найбільш вагомими результатами, які характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, є:

вперше одержано:

– теоретико-методичні положення бухгалтерського обліку у туристичних агентів в частині облікового відображення вартості придбаних туристичних ваучерів, що базується на дотриманні принципу нарахування та відповідності доходів і витрат та сприяє розробці методики бухгалтерського обліку діяльності туристичних агентів з урахуванням її особливостей;

удосконалено:

– процес калькулювання собівартості туристичного продукту у туристичних операторів (встановлено склад і класифікацію витрат, які включаються до собівартості такого продукту), що стало основою для розробки Методичних рекомендацій з обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту;

– організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку витрат на створення туристичного продукту в частині виділення на запропонованому рахунку 231 “Створення туристичного продукту” основних калькуляційних статей (витрати на оплату праці працівників, зайнятих виробництвом туристичного продукту; відрахування від заробітної плати; матеріальні витрати; витрати на розробку туристичних маршрутів; інші витрати), що дозволило врахувати специфіку діяльності туристичних операторів для її облікового відображення;

– методичні положення внутрішнього контролю формування собівартості туристичного продукту у туристичних операторів (виділено два етапи контролю:

перевірка прямих витрат і розподілу непрямих витрат на виробництво туристичного продукту), розроблено робочі документи контролера (Відомість контролю витрат діяльності туристичних операторів, Відомість виявлених помилок і порушень в калькулюванні собівартості туристичного продукту, Відомість результатів перевірки складу статей калькуляції собівартості туристичного продукту), що сприяє встановленню відхилень та причин їх виникнення з метою усунення останніх;

– організаційно-методичні положення внутрішнього контролю процесу реалізації туристичного ваучера туристичним агентом у частині виокремлення напрямів контролю (перевірка операцій з грошовими коштами; перевірка реалізації туристичного ваучера в кредит) з метою уникнення порушень при реалізації та непорозумінь з покупцями туристичного ваучера;

– порядок здійснення внутрішнього контролю за укладанням договорів і виконанням договірних зобов'язань у туристичній сфері, який полягає у виділенні напрямів контролю у туристичного оператора (контроль договірних відносин із суб'єктами, що надають туристичні послуги; контроль договірних відносин із туристичними агентами або із споживачами туристичних послуг), що сприяє запобіганню порушень умов договорів і підвищенню впевненості та довіри зі сторони споживачів туристичного продукту до туристичних компаній;

дістало подальший розвиток:

– трактування понять “туризм” (безпосередній процес подорожі) і “туристична діяльність” (діяльність суб'єкта господарювання зі створення та реалізації туристичного продукту) для формування єдиного підходу до розуміння та виділення суб'єктів туристичної діяльності по відношенню до туристичного продукту для врахування їх особливостей при удосконаленні організації та методики бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності;

– класифікація суб'єктів туристичної діяльності по відношенню до туристичного продукту (споживачі та виробники), що дозволило систематизувати суб'єктів туристичної діяльності, для розробки методик бухгалтерського обліку їх діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій з удосконалення порядку організації та методики бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання. Основні теоретичні та практичні розробки впроваджено в практичну діяльність, а саме:

- пропозиції щодо врегулювання та контролю договірних відносин в туристичній діяльності, що сприяє своєчасному виявленню та мінімізації ризиків діяльності та забезпечує підвищення ефективності системи управління (ТОВ “ОРІЄНТ-ІНТУРИСТ”, довідка № 1-17/33 від 14.10.2009 р.);

- методичні рекомендації з бухгалтерського обліку, зокрема калькування собівартості туристичних послуг, що забезпечує одноманітність складу і класифікації витрат та створення туристичного продукту (ТОВ “Євразія”, довідка № 107 від 28.04.2010 р.);

- пропозиції щодо методики облікового відображення витрат, доходів і фінансових результатів туристичної діяльності, що дозволило налагодити інформаційні потоки між рівнями управління та полегшити складання бухгалтерської звітності у розрізі об'єктів бухгалтерського обліку (ПП "Каникулы-Юг", довідка № 42-12 від 16.02.2011 р.);

- пропозиції з удосконалення навчальних дисциплін "Бухгалтерський облік (теорія)" "Фінансовий облік", "Контроль і ревізія", "Аудит", "Організація і методика аудиту", "Бухгалтерський облік в галузях економічної діяльності" (Сімферопольський учбовий центр Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, довідка № 43-16 від 09.09.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові розробки, висновки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистої роботи здобувача, що полягає у дослідженні комплексу питань бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження, викладені у дисертації, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку на 11 міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема: "Наука и технологии: шаг в будущее – 2006" (м. Белгород, 2006 р.), "Концепция развития бухгалтерской профессии: теория и практика" (м. Житомир, 2006 р.), "Состояние и проблемы учета, контроля и анализа в условиях транзитивной экономики" (м. Донецьк, 2007 р.), "Наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: теоретико-практичне значення та напрями подальшого розвитку" (м. Житомир, 2007 р.), "Проблемы экономики предприятий в условиях устойчивого развития" (м. Київ, 2008 р.), "Актуальные проблемы социально-экономического развития региона", (м. Сімферополь, 2008 р.), "Иновация и качество высшего образования" (м. Донецьк, 2009 р., 2010 р.), "Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева" (м. Житомир, 2010 р.), "Нові концепції розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах економічних змін" (м. Житомир, 2010 р.), "Проблеми бухгалтерського обліку в Україні" (м. Житомир, 2010 р.).

Публікації. За результатами дослідження у фахових виданнях опубліковано 8 наукових статей загальним обсягом 3,06 друк. арк., 11 тез доповідей загальним обсягом 1,82 друк. арк., 1 публікація у інших виданнях загальним обсягом 0,3 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 191 сторінці друкованого тексту, у тому числі 45 таблиць на 36 сторінках, 29 рисунків, що займають 21 сторінку. Робота містить 18 додатків на 98 сторінках, список використаних джерел, що нараховує 245 найменувань, на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і завдання дослідження. Сформульовано об'єкт і предмет дослідження, робочу гіпотезу, надано характеристику методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі **“Теоретичні основи бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності”** досліджено сутність основних понять притаманних туристичній галузі, прокласифіковано суб'єктів туристичної діяльності по відношенню до туристичного продукту, окреслено коло проблемних питань щодо бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності.

Туризм відіграє важливу роль в економіці країни, забезпечуючи залучення інвестицій, зростання грошового потоку та ВВП, прискорення економічного розвитку країни. Ототожнення понять “туризм” і “туристична діяльність” призводить до неправильного розуміння їх сутності та порушень у методиці бухгалтерського обліку. Встановлено, що туризм передбачає споживання туристичного продукту і пов'язаний з виїздом за межі постійного місця проживання. Туристична діяльність спрямована на створення та реалізацію туристичного продукту з метою отримання прибутку.

Суб'єктами туристичної діяльності є споживачі і виробники туристичного продукту (рис. 1). До першої групи суб'єктів туристичної діяльності віднесено споживачів туристичного продукту, до яких належать фізичні та юридичні особи. Відображення операцій з придбання туристичного продукту в бухгалтерському обліку здійснюється тільки у суб'єктів, які є юридичними особами. Туристичний продукт зараховується на баланс за вартістю придбання (без урахування ПДВ) та відображається на рахунку 331 “Грошові документи в національній валюті”.

До виробників належать туристичні оператори й туристичні агенти. На підставі дослідження основних положень Закону України “Про туризм” виявлено ознаки, які відрізняють діяльність туристичного оператора і туристичного агента та впливають на бухгалтерський облік даних суб'єктів – вид діяльності та відношення до створеного туристичного продукту.

Туристичний оператор може формувати туристичний продукт і самостійно його реалізовувати, а туристичний агент лише придбає готовий туристичний продукт у туристичного оператора з метою його перепродажу. Тому в бухгалтерському обліку у туристичного оператора відображаються операції, пов'язані з формуванням собівартості туристичного продукту. Відповідно до цього слід вести бухгалтерський облік витрат на створення туристичного продукту за статтями калькуляції на рахунку 231 “Створення туристичного продукту”. У туристичного агента обліковому відображенню підлягають витрати на придбання туристичних ваучерів (придбаний туристичний продукт призначений для перепродажу) з метою їх подальшої реалізації. Вартість таких ваучерів слід обліковувати на субрахунку 287 “Туристичні ваучери, придбані з метою перепродажу”.

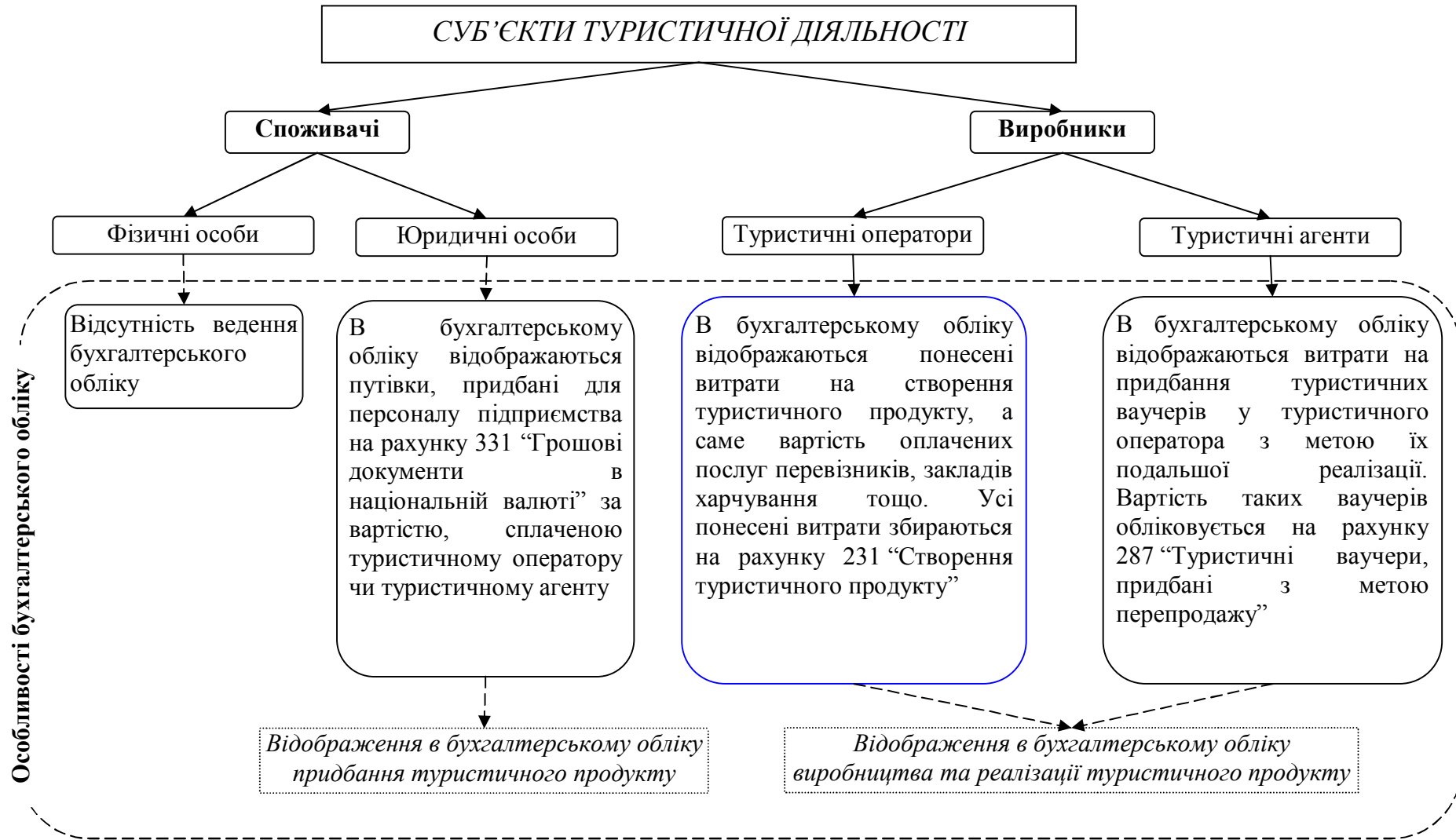

Рис. 1. Суб'єкти туристичної діяльності та особливості бухгалтерського обліку у них

Відмінності в діяльності туристичних підприємств впливають і на організацію бухгалтерського обліку. Так, згідно із Законом України “Про туризм” туристичний агент може бути як фізичною, так і юридичною особою, а туристичний оператор лише юридичною особою. Виходячи з цього туристичний оператор повинен створювати бухгалтерську службу або вводити до штату працівника бухгалтерії, туристичний агент (фізична особа – суб’єкт підприємницької діяльності) може вести бухгалтерський облік самостійно.

У другому розділі **“Організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку туристичної діяльності”** визначено основні засади організації та методики бухгалтерського обліку у суб’єктів туристичної діяльності, уточнено склад витрат, які включаються до собівартості туристичного продукту, виділено в структурі витрат на створення туристичного продукту основні калькуляційні статті.

Неточність облікового відображення понесених туристичним оператором витрат у процесі створення туристичного продукту зумовлює завищення їх собівартості. З метою правильного відображення таких витрат і достовірного формування собівартості туристичного продукту запропоновано аналітичний поділ рахунку 23 “Виробництво” (залежить від специфіки діяльності туристичного оператора – наявності власної матеріальної бази, надання інших послуг, окрім реалізації туристичного продукту тощо):

231 “Створення туристичного продукту”;

232 “Надання екскурсійних послуг”;

233 “Надання інших послуг” (оформлення закордонного паспорта і віз, замовлення авіаквитків, бронювання готелів, транспортне обслуговування тощо).

Аналітичні рахунки другого порядку запропоновано відкривати за країнами, до яких організовується подорож.

Використання запропонованих рахунків дає змогу підвищити інформативність бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості туристичного продукту з урахуванням особливостей діяльності конкретного туристичного оператора.

Удосконалений процес калькулювання собівартості туристичного продукту у туристичних операторів у частині встановлення переліку витрат, які включаються до складу собівартості туристичного продукту, та їх класифікації (рис. 2) дозволяє усунути невідповідність якості та цін на туристичний продукт. Це стало основою для розробки Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту, які складаються з таких розділів:

1. Загальні положення (мета розроблення, перелік суб’єктів, на яких поширюється дія методичних рекомендацій і значення термінів, які застосовуються).

2. Склад і класифікація витрат, що включаються до собівартості туристичного продукту (перелік витрат, які включаються до собівартості, їх тлумачення та класифікація).

Рис. 2. Класифікація витрат на створення туристичного продукту у туристичних операторів

3. Методика калькулювання собівартості туристичного продукту (перелік об'єктів калькулювання, рекомендації щодо групування витрат за статтями, форма калькуляції вартості туристичного продукту).

4. Бухгалтерський облік витрат на створення туристичного продукту (рекомендації щодо облікового відображення витрат, понесених на створення туристичного продукту).

5. Формування фінансових результатів (порядок визначення фінансових результатів діяльності туристичного оператора).

Впровадження розроблених Методичних рекомендацій дасть можливість застосовувати єдину класифікацію витрат для розробки уніфікованої методики їх бухгалтерського обліку.

Діюча практика облікового відображення діяльності туристичного агента порушує такий принцип бухгалтерського обліку як принцип нарахування та відповідності доходів і витрат через відображення доходу від реалізації на рахунок 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг" та незастосуванні при цьому рахунку 903 "Собівартість реалізованих робіт і послуг", дохід за такою методикою зменшується на суму вирахувань за допомогою рахунку 704 "Вирахування з доходу". З метою вирішення даного проблемного питання удосконалено методику бухгалтерського обліку реалізації туристичних ваучерів (рис. 3).

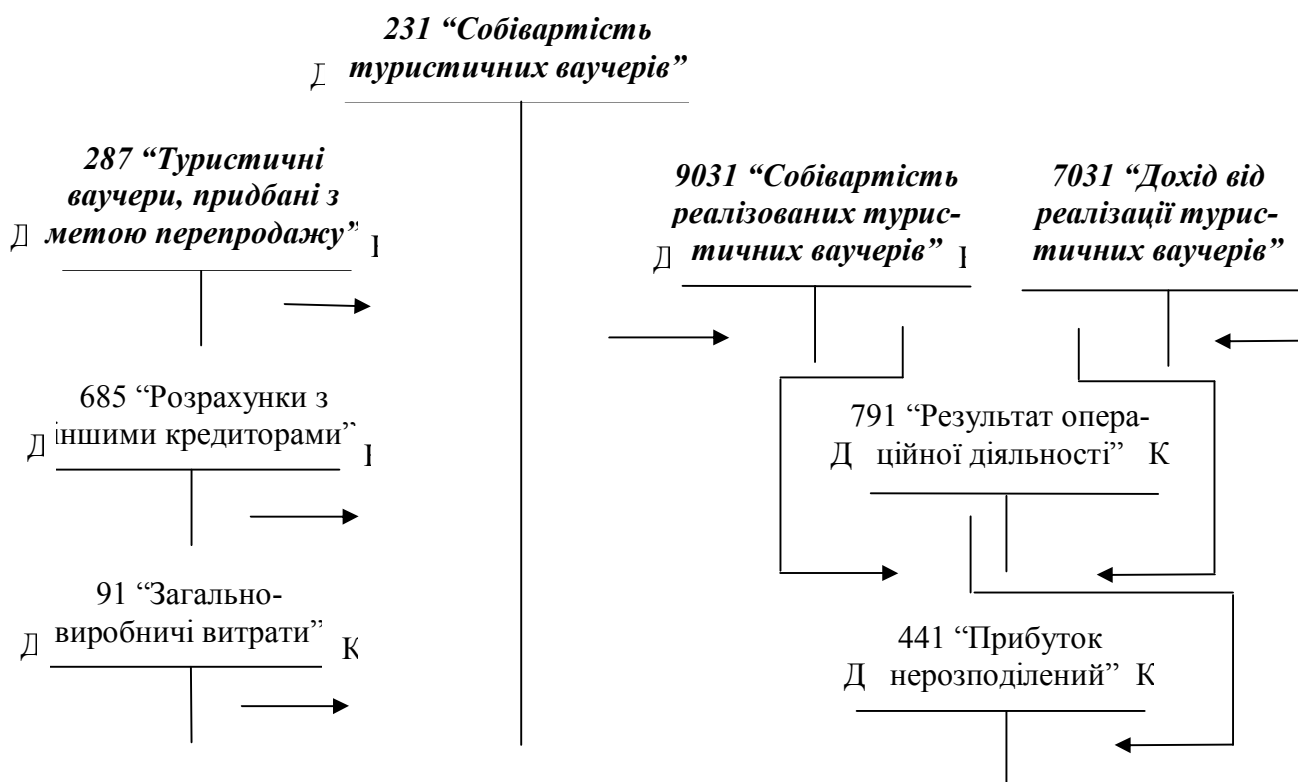

Рис. 3. Облікове відображення формування собівартості та реалізації туристичних ваучерів у туристичного агента

Бухгалтерський облік придбаних туристичних ваучерів слід здійснювати на рахунку 287 "Туристичні ваучери, придбані з метою перепродажу" без паралельного застосування позабалансових рахунків. При реалізації туристичних

ваучерів їх вартість необхідно списувати на рахунок 231 “Собівартість туристичних ваучерів” (відбувається формування собівартості туристичних ваучерів), який кореспондує з рахунком 9031 “Собівартість реалізованих туристичних ваучерів”. Дохід від реалізації туристичних ваучерів відображається на рахунку 7031 “Дохід від реалізації туристичних ваучерів”. Різниця між отриманими коштами від реалізації туристичних ваучерів та вартістю їх придбання буде винагородою туристичного агента, яка формує його фінансовий результат на рахунку 441 “Прибуток нерозподілений”.

Заробітну плату працівникам туристичного агента та відрахування від неї запропоновано списувати на рахунок 93 “Витрати на збут”, оскільки вони здійснюють діяльність пов’язану лише із продажем туристичних ваучерів. Інші витрати слід обліковувати на рахунку 92 “Адміністративні витрати”.

Запропонована методика бухгалтерського обліку дає можливість уникати порушення принципу нарахування та відповідності витрат і враховує особливості діяльності туристичного агента при формуванні собівартості туристичних ваучерів.

У третьому розділі **“Внутрішній контроль туристичної діяльності підприємств”** розроблено порядок внутрішнього контролю формування собівартості туристичного продукту у туроператора, процесу реалізації туристичних ваучерів туристичними агентами та контроль за процесами укладання і виконання договірних зобов’язань у туристичній сфері.

Недостатній рівень розробки теоретичних і практичних засад внутрішнього контролю діяльності туристичних операторів призводить до невідповідності понесених витрат на створення туристичного продукту та цін на нього. Специфічність діяльності туристичних операторів, пов’язана зі створенням туристичного продукту, зумовлює особливості в організації та методиці внутрішнього контролю їх діяльності.

З урахуванням пропозицій щодо організації та методики бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості туристичного продукту запропоновано етапи контролю процесу формування його собівартості: 1. Перевірка прямих витрат на виробництво туристичного продукту; 2. Перевірка розподілу непрямих витрат на виробництво туристичного продукту. Під час контролю за наведеними етапами найбільшу ефективність контролю забезпечать такі прийоми: документальний – перевірка по суті, нормативно-правова, за формою, арифметична, зустрічні та взаємні перевірки, хронологічна; фактичний – інвентаризація, огляд, спостереження, комбінований (контрольна закупка туристичної послуги з використанням прийомів огляду та обстеження).

Результати контрольних процедур запропоновано узагальнювати в робочих документах (Відомість контролю витрат діяльності туристичних операторів (табл. 1), Відомість виявлених помилок і порушень в калькулюванні собівартості туристичного продукту, Відомість результатів перевірки складу статей калькуляції собівартості туристичного продукту), використання яких дає можливість встановити обґрунтованість здійснених витрат, які формують собівартість туристичного продукту, та правильність відображення операцій з таким продуктом в бухгалтерському обліку.

Таблиця 1. Відомість контролю витрат діяльності туристичного оператора (за даними ПП “Каникулы-Юг” за листопад 2010 р.)

Статті витрат	За планом		Фактично		Відхилення, грн.	
	сума, грн.	питома вага, %	сума, грн.	питома вага, %	абсолютне, грн.	відносне, %
1. Виробничі витрати, всього	14160	84,24	18300	87,56	4140	29,24
1.1. Прямі витрати	12000	71,39	15200	72,73	3200	26,67
в т.ч. за складовими						
1.2. Непрямі витрати, всього	1730	10,29	2000	9,57	270	15,61
1.2.1. З обслуговування процесу створення туристичного продукту	970	5,77	970	4,64	0	0,00
в т.ч. за складовими						
1.2.2. З управління процесом створення туристичного продукту	760	4,52	1030	4,93	270	35,53
в т.ч. за складовими						
1.3. Інші витрати	430	2,56	1100	5,26	670	155,81
в т.ч. за складовими						
2. Комерційні витрати	2650	15,76	2600	12,44	-50	-1,89
в т.ч. за складовими						
Разом	16810	100,00	20900	100,00	4090	24,33

Найбільше проблемних питань в діяльності туристичного агента виникає при реалізації туристичних ваучерів кінцевим споживачам, що призводить не тільки до неправильного оформлення та відображення в бухгалтерському обліку здійснених операцій, але й погіршення іміджу підприємства.

Контроль процесу реалізації туристичних ваучерів полягає у: перевірці операцій з грошовими коштами; перевірці реалізації туристичних ваучерів в кредит. Перевірка за перерахованими напрямками із застосуванням фактичного (інвентаризація, опитування, спостереження) та документального (перевірка по суті, нормативно-правова, за формою, арифметична, взаємні та зустрічні перевірки, хронологічна) прийомів контролю дає можливість вчасно встановити порушення в діяльності туристичних агентів з метою їх усунення.

Питанню договірних відносин в туристичній сфері на законодавчому рівні не приділяється належної уваги, що спричиняє нерегульованість даного питання та відсутність контролю відповідальності туристичних фірм за порушення або невиконання договірних зобов'язань. У зв'язку з цим порядок здійснення внутрішнього контролю за договірними зобов'язаннями на туристичних підприємствах повинен включати такі етапи: 1) попередній контроль – в ході укладання договору; 2) поточний контроль – в ході виконання договірних зобов'язань; 3) наступний контроль – перевірка результатів виконання договору. В ході перевірки за наведеними етапами слід використовувати такі прийоми контролю: 1) фактичний (опитування, інвентаризація, спостереження, огляд); 2) документальний (перевірка по суті, нормативно-правова, за формою, арифметична, зустрічна та взаємна перевірка, хронологічна).

У туристичного оператора контроль слід здійснювати за такими напрямками: 1) контроль договірних відносин виробниками туристичних послуг (готелями, перевізниками тощо), 2) контроль договірних відносин з туристичними агентами та споживачами туристичних послуг.

Контроль договірного процесу у туристичного агента повинен здійснюватися за такими напрямками: 1) контроль договірних відносин з туристичними операторами; 2) контроль договірних відносин зі споживачами туристичних ваучерів. В ході контролю договірного процесу у туристичного оператора та агента запропоновано використовувати документальні (перевірка по суті, нормативно-правова, за формою, арифметична, зустрічна та взаємна перевірка, хронологічна) та фактичні (опитування, інвентаризація, спостереження, огляд) прийоми контролю.

Запропонований методичний підхід до здійснення внутрішнього контролю за укладанням договорів та виконанням договірних зобов'язань дозволяє запобігати порушенням умов договору і дає можливість підвищити впевненість і довіру зі сторони споживачів туристичного продукту до туристичних підприємств, що призведе до зростання обсягів реалізації туристичних продуктів та, відповідно, прибутків.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних положень, а також розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності суб'єктів господарювання. Основні висновки, що підтверджують результати проведеного дослідження, полягають у такому:

1. Україна має значний туристичний потенціал, але поряд з цим сучасний стан туристичної галузі не можна вважати задовільним. Головними причинами такої ситуації є низька якість туристичного продукту та достатньо велика його ціна. Для вирішення даної проблеми удосконалено процес калькулювання собівартості туристичного продукту у туроператорів в частині встановлення переліку витрат, які включаються до собівартості туристичного продукту та їх класифікації. Це стало основою для розробки Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту, які регулюють склад і класифікацію витрат, що включаються до собівартості туристичного продукту, визначають порядок калькулювання собівартості туристичного продукту, бухгалтерський облік витрат на створення туристичного продукту і формування фінансових результатів. Їх впровадження дасть можливість забезпечити правильність відображення в бухгалтерському обліку витрат діяльності туристичних операторів і достовірність визначення собівартості туристичного продукту.

2. З метою формування єдиного підходу до розуміння сутності понять “туризм” та “туристична діяльність” обґрунтовано недоцільність їх ототожнення. Під поняттям “туризм” запропоновано розуміти безпосередній процес подорожі, а під “туристичною діяльністю” – діяльність суб'єкта господарювання зі створення та реалізації туристичного продукту. Таке розуміння забезпечить врахування їх

особливостей при побудові організації та методики бухгалтерського обліку і контролю туристичної діяльності.

3. Для розробки методики бухгалтерського обліку діяльності суб'єктів туристичної діяльності розроблено їх класифікацію з урахуванням критерію відношення до туристичного продукту. На основі класифікації виділено дві основні групи суб'єктів, бухгалтерський облік яких принципово відрізняється – споживачі та виробники. Споживачі (юридичні особи) відображають в бухгалтерському обліку придбання та споживання туристичного продукту, в той час як виробники відображають витрати понесені на створення туристичного продукту, й доходи від його реалізації. Групу виробників поділено на туристичних операторів і туристичних агентів, що надало можливість окреслити напрями удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку і контролю для зазначених суб'єктів.

4. Нереальність відображення на рахунках бухгалтерського обліку понесених витрат туристичними операторами у процесі створення туристичного продукту зумовлює завищення його собівартості. З метою достовірного формування собівартості туристичного продукту запропоновано основні калькуляційні статті до рахунку 231 “Створення туристичного продукту”: витрати на оплату праці працівників, зайнятих виробництвом туристичного продукту; відрахування від заробітної плати; матеріальні витрати; витрати на розробку туристичних маршрутів; інші витрати. Використання запропонованих статей витрат сприяє удосконаленню калькулювання собівартості туристичного продукту з урахуванням специфіки діяльності туристичного оператора.

5. Діюча методика бухгалтерського відображення діяльності туристичного агента не відповідає принципу бухгалтерського обліку нарахування та відповідності доходів і витрат. Запропонована методика бухгалтерського обліку у туристичних агентів із використанням рахунку 287 “Туристичні ваучери, придбані з метою перепродажу” для відображення вартості туристичних ваучерів (придбаний туристичний продукт з метою перепродажу), придбаних у туристичного оператора, забезпечує відображення діяльності туристичних агентів з урахуванням особливостей їх діяльності.

6. Недостатній рівень розробки теоретичних і практичних положень здійснення внутрішнього контролю перешкоджає виявленню відхилень і порушень у визначенні собівартості туристичного продукту. Запропоновано напрями перевірки діяльності туристичного оператора: 1) перевірка прямих витрат на виробництво туристичного продукту; 2) перевірка розподілу непрямих витрат на виробництво туристичного продукту. Для узагальнення результатів контролю розроблено робочі документи: Відомість контролю витрат діяльності туристичних операторів, Відомість виявлених помилок і порушень в калькулюванні собівартості туристичного продукту та Відомість результатів перевірки складу статей калькуляції собівартості туристичного продукту. Використання зазначених документів дає можливість встановити обґрунтованість сум, які включаються до складу собівартості туристичного продукту, та правильність їх відображення в бухгалтерському обліку.

7. Найпроблемнішою сферою діяльності туристичного агента є реалізація туристичних ваучерів, тому запропоновано удосконалити організаційно-методичні положення внутрішнього контролю процесу реалізації туристичних ваучерів шляхом виділення етапів перевірки: 1) перевірка операцій з грошовими коштами; 2) перевірка реалізації туристичних ваучерів в кредит; та застосування фактичного (інвентаризація, опитування, спостереження) та документального (перевірка по суті, нормативно-правова, за формою, арифметична, взаємні та зустрічні перевірки, хронологічна) прийомів контролю на вказаних етапах. Пропозиції дозволяють уникнути порушень у сфері бухгалтерського обліку взаємовідносин туристичних агентів зі споживачами туристичних ваучерів.

8. На законодавчому рівні не приділяється належної уваги питанню врегулювання договірних відносин суб'єктів туристичної діяльності, що зумовлює відсутність фактичної відповідальності туристичних підприємств за порушення або невиконання умов договорів. Запропонований порядок здійснення контролю за укладанням договорів і виконанням договірних зобов'язань у туристичній сфері включає такі етапи: 1) контроль укладання договору, 2) контроль процесу виконання договірних зобов'язань, 3) перевірка результатів виконання умов договору, що дозволяє запобігати порушенням у сфері виконання договірних зобов'язань суб'єктів туристичної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Богданова Ж.А. Учет расходов производства туристического продукта / Ж.А. Богданова // Проблемы теории та методологии бухгалтерского обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – Випуск 2 (8). / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – С. 21-25 (0,19 друк. арк.).

2. Богданова Ж.А. Контроль формирования себестоимости туристического продукта / Ж.А. Богданова // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – № 4 (42). – С. 16- 22 (0,53 друк. арк.).

3. Богданова Ж.А. Туристический ваучер – основной элемент документального оформления процесса реализации турпродукта / Ж.А. Богданова, П.Н. Майданевич // Збірник наукових праць Уманського аграрного університету / Серія: Економіка. – Умань, 2007. – № 64 (2). – С. 97-101 (загальний обсяг 0,3 друк. арк., особисто автору належить 0,15 друк. арк.: розкрито поняття та значення туристичного ваучера в процесі реалізації туристичного продукту).

4. Богданова Ж.А. Поняття та види туристичної діяльності в Україні / Ж.А. Богданова // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – № 4 (50). – С. 194-197 (0,47 друк. арк.).

5. Богданова Ж.А. Финансовый контроль на туристических предприятиях / Ж.А. Богданова, Н.Е. Петянин // Научный журнал “Культура народов Причерноморья”. Крымский национальный университет им. В.И. Вернадского. –

Симферополь 2010. – № 188. – С. 85-88 (загальний обсяг 0,4 друк. арк., особисто автору належить 0,2 друк. арк.: охарактеризовано значення та особливості фінансового контролю у туристичній галузі).

6. Богданова Ж.А. Сутність понять “туризм” та “турист” в економічній літературі / Ж.А. Богданова // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 3 (53). – С. 23-26 (0,51 друк. арк.).

7. Богданова Ж.А. Договірні відносини в туристичній діяльності / Ж.А. Богданова // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – № 4 (54). – С. 215-219 (0,55 друк. арк.).

8. Богданова Ж.А. Облікове відображення формування собівартості туристичного продукту / Ж.А. Богданова // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Серія: Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – № 1 (55). – С. 27-30 (0,46 друк. арк.).

Тези та тексти доповідей на конференціях

9. Богданова Ж.А. Обоснование необходимости внутреннего аудита на предприятиях туристическо-рекреационного комплекса в Украине / Ж.А. Богданова // Наука и технологии: шаг в будущее – 2006: материалы I-ой междунар. научно-практ. конф. (г. Белгород, 20-31 марта 2006 г.). Том 22. Экономические науки. – Белгород, 2006. – 142 с. – С. 66-69 (0,2 друк. арк.).

10. Богданова Ж.А. Законодательное и нормативное регулирование учета и контроля туристической деятельности / Ж.А. Богданова // Концепция развития бухгалтерской профессии: теория и практика: материалы V-ой юбилейной междунар. научн. конф. (г. Житомир, 18-19 мая 2006 р.). – Житомир: ЖГТУ, 2006. – 136 с. – С. 80-83 (0,2 друк. арк.).

11. Богданова Ж.А. Особенности налогообложения туристической деятельности / Ж.А. Богданова // Стан і проблеми обліку, контролю і аналізу в умовах транзитивної економіки: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 25 травня 2007 р.). – Донецьк, 2007. – 375 с. – С. 349-352 (0,2 друк. арк.).

12. Богданова Ж.А. Особливості обліку витрат операційної діяльності, які не включаються в собівартість туристичних послуг / Ж.А. Богданова // Наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: теоретико-практичне значення та напрями подальшого розвитку: тези та тексти виступів VI-ої міжнар. наук. конф. (м. Житомир, 18-19 жовтня 2007 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 544 с. – С. 35-40 (загальний обсяг 0,22 друк. арк., особисто автору належить 0,1 друк. арк.: охарактеризовано особливості обліку витрат туристичної діяльності).

13. Богданова Ж.А. Методы учета расходов на производство и калькулирования себестоимости туристических услуг / Ж.А. Богданова // Проблеми економіки підприємств в умовах сталого розвитку: тези доповідей IV-ої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 3-4 квітня 2008 р.). – Київ, 2008. – 126 с. – С. 10-11 (0,09 друк. арк.).

14. Богданова Ж.А. Методы калькулирования себестоимости услуг в туризме / Ж.А. Богданова // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів: тези доповідей I-ої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Сімферополь, 2008 р.). – Сімферополь: КРП “Видавництво “Кримнавчпеддержвидав”, 2008. – 246 с. – С.60-63 (0,13 друк. арк.).

15. Богданова Ж.А. Организация и методика внутривладельческого контроля на предприятиях туристско-рекреационного комплекса / Ж.А. Богданова // Інновації і якість вищої освіти: збірник тез доповідей учасників наук.-метод. конф. ун-ту (м. Донецьк, 2009 р.). – Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. – 620 с. – С. 587-588 (0,09 друк. арк.).

16. Богданова Ж.А. Использование сетевого планирования в организации бухгалтерского учета на предприятиях туристического бизнеса / Ж.А. Богданова // Інновації і якість вищої освіти: зб. тез доповідей учасників ювіл. наук.-метод. конф. ун-ту (м. Донецьк, 2010 р.). – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – 767 с. – С. 736-738 (0,15 друк. арк.).

17. Богданова Ж.А. Особенности организации бухгалтерского обліку на туристических предприятиях / Ж.А. Богданова // Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева: зб. тез та текстів виступів на восьмій всеукр. наук. конф., присвяч. видатним вченим в галузі бух. обліку д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову (м. Житомир, 24-25 лютого, 2010 р.). – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 140 с. – С. 5-6 (0,1 друк. арк.).

18. Богданова Ж.А. Проблемні питання розвитку туризму в Україні / Ж.А. Богданова // Нові концепції розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю в умовах економічних змін: матеріали та тези виступів IX-ої міжнар. наук. конф. (м. Житомир, 2010 р.) / М-во освіти і науки України, Житом. держ. технолог. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 372 с. – С. 35-41 (0,4 друк. арк.).

19. Богданова Ж.А. Развитие туризма в Украине: актуальные вопросы / Ж.А. Богданова // Проблемы бухгалтерского обліку в Украине: зб. тез і матер. наук.-практ. конф., присвяч. Дню бухгалтера (м. Житомир, 16 липня, 2010 р.). – Житомир: ПП “Рута”, 2010. – с. 132 – С. 38-40 (0,16 друк. арк.).

Інші видання

20. Богданова Ж.А. Основные понятия и общие принципы учета доходов в туризме / Ж.А. Богданова // Наукові праці південного філіалу “Кримський агротехнологічний університет національного аграрного університету” / Серія: Економічні науки. – Сімферополь: ЮФ “КАТУ”, 2007. – № 106. – С. 282-287 (0,3 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Богданова Ж.А. Бухгалтерський облік і контроль туристичної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами

економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2011.

Дисертаційна робота спрямована на удосконалення бухгалтерського обліку діяльності туристичних операторів і туристичних агентів, процесу формування собівартості туристичного продукту та удосконалення контрольних процедур на туристичних підприємствах.

У роботі виділено групи суб'єктів туристичної діяльності по відношенню до туристичного продукту. Розвинуто організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку витрат на створення туристичного продукту в частині виділення в структурі витрат на виробництво основних калькуляційних статей. Удосконалено процес калькулювання собівартості туристичного продукту у туроператорів. Розроблено теоретико-методичні положення бухгалтерського обліку у туристичних агентів на основі аналізу дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Удосконалено організаційно-методичні положення внутрішнього контролю процесу формування собівартості туристичного продукту у туристичного оператора, реалізації туристичних ваучерів турагентом і порядок здійснення контролю за укладанням договорів і виконанням договірних зобов'язань у туристичній сфері.

Ключові слова: туристична діяльність, бухгалтерський облік, контроль, туристичний агент, туристичний оператор, туристичний продукт.

АННОТАЦІЯ

Богданова Ж.А. Бухгалтерский учет и контроль туристической деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). Житомирский государственный технологический университет. – Житомир, 2011.

Диссертация направлена на усовершенствование учетного отображения деятельности туристических операторов и туристических агентов, процесса формирования себестоимости туристического продукта и усовершенствования контроля на туристических предприятиях.

В работе раскрыта сущность и содержание понятий “туризм” и “туристическая деятельность”. На основе исследования обоснована нецелесообразность отождествления данных понятий, поскольку под понятием “туризм” следует понимать непосредственный процесс путешествия, а под “туристической деятельностью” – деятельность субъекта хозяйствования по созданию туристического продукта. Такое понимание обеспечит формирование единого подхода к пониманию их сущности и учету их особенностей при усовершенствовании организации и методики бухгалтерского учета и контроля туристической деятельности.

Осуществлена классификация субъектов туристической деятельности по отношению к туристическому продукту, что позволило систематизировать субъектов, которые функционируют на рынке туристических услуг, с целью

разработки методик бухгалтерского учета их деятельности. На основе данной классификации установлены две основные группы субъектов, учет которых принципиально отличается, – потребители и производители.

Для организации бухгалтерского учета туристической деятельности у туристического оператора предложены субсчета к счету 23 “Производство”: 231 “Создание туристического продукта”, 232 “Предоставление экскурсионных услуг”; 233 “Предоставление прочих услуг”, а также калькуляционные статьи к счету 231. Использование предложенных счетов дает возможность совершенствовать калькулирование себестоимости туристического продукта с учетом особенностей деятельности туристического оператора.

Разработаны теоретико-методические положения бухгалтерского учета у туристических агентов, использование которых дает возможность отображать деятельность туристических агентов с учетом особенностей их деятельности. Для отображения стоимости туристических ваучеров приобретенных у туристического оператора предложено использовать субсчет 287 “Туристические ваучеры, приобретенные с целью перепродажи”.

Внесены предложения по усовершенствованию процесса калькулирования себестоимости туристических услуг у туристических операторов в части установления перечня расходов, которые включаются в себестоимость туристического продукта, и их классификации. Это стало основой для разработки Методических рекомендаций по учету и калькулированию себестоимости туристического продукта. Предложенные методические рекомендации определяют состав и классификацию расходов, которые включаются в себестоимость туристического продукта, порядок калькулирования себестоимости туристического продукта, бухгалтерский учет расходов на производство туристического продукта и формирование финансовых результатов. Их внедрение дает возможность унифицировать классификацию расходов, их учет, а также методы расчета себестоимости туристического продукта и формирования финансовых результатов для всех организаций, которые осуществляют туристическую деятельность, независимо от форм собственности.

Разработана классификация расходов на производство туристического продукта. Расходы туристических операторов разделены на производственные (прямые и косвенные расходы, при этом косвенные расходы включают расходы по обслуживанию процесса производства туристического продукта и расходы по управлению процессом производства туристического продукта) и коммерческие расходы.

Усовершенствованы методические положения внутреннего контроля формирования себестоимости туристического продукта у туристического оператора, путем установления последовательности контроля и основных направлений проверки. Результаты контроля предложено обобщать в разработанных рабочих документах: Ведомость контроля расходов деятельности туристических операторов, Ведомость обнаруженных ошибок и нарушений в калькулировании себестоимости туристического продукта и Ведомость результатов проверки состава статей калькуляции себестоимости туристического продукта,

использование которых дает возможность обнаружить установление обоснованности сумм, которые включаются в состав себестоимости туристического продукта и правильность отображения на счетах бухгалтерского учета.

Предложен порядок осуществления контроля за заключением договоров и выполнением договорных обязательств в туристической сфере, в соответствии с которым контроль договорных отношений должен осуществляться на следующих стадиях: заключения договора, выполнения договорных обязательств, проверки результатов выполнения договора. Предложенный подход к контролю позволяет предотвратить нарушения условий договоров и повысить уверенность и доверие со стороны туристов к туристическим компаниям.

Усовершенствованы организационно-методические положения внутреннего контроля процесса реализации туристических ваучеров путем установления порядка проверки деятельности туристического агента. Выделены основные направления, наиболее подвергающиеся нарушениям, на которых в процессе проверки следует обратить особое внимание: 1) операции с денежными средствами, 2) реализация туристических ваучеров в кредит. Предложения позволяют избежать нарушений в сфере бухгалтерского учета взаимоотношений туристических агентов с потребителями туристических ваучеров.

Ключевые слова: туристическая деятельность, бухгалтерский учет, контроль, туристический агент, туристический оператор, туристический продукт.

ANNOTATION

Bogdanova Zh.A. Accounting and Control of Tourist Activity. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University. – Zhytomyr, 2011.

Thesis is directed at improving the accounting reflection of activities performed by tourist operators and tourist agents, the process of forming the cost of a tourist product as well as control procedures in tourist companies.

Subjects of tourist activity by the feature of attitude towards tourist product have been distinguished. Organizational and methodical statements of accounting for expenses on creating tourist product in the part of extracting the major costing items in the production cost structure have been developed. The process of costing the tourist product by tourist operators has been improved. Theoretical and methodical statements of keeping records at tourist agencies on the basis of analyzing the degree of following the matching principle have been worked out. Organizational and methodical statements of internal control over the process of forming the tourist product cost at tourist operator firm, selling tourist vouchers by tourist agent as well as the order of carrying out control over concluding contracts and executing contract commitments in the tourist sphere, have been improved.

Key words: tourist activity, accounting, control, tourist agent, tourist operator, tourist product.